

prispevek za seminar »Slovenija in zahteve EU glede energetske učinkovitosti stavb in vplivov gradnje stavb na okolje«, Gradbeni inštitut ZRMK, Ljubljana, 2004

OBDELAVA VPLIVOV NA OKOLJE V PROJEKTNi DOKUMENTACIJI

mag. Jorg Hodalič, univ.dipl.biol., E-NET d.o.o.

Aleksandra Valenčak Likar, univ.dipl.biol., E-NET d.o.o.

Andrej Perc, univ.dipl.san.inž., E-NET d.o.o.

Z vstopom v EU sta se slovenska gradbena in okoljevarstvena zakonodaja uskladili z evropsko in tako prispevata k uresničevanju bistvenih zahtev 3 in 5 Direktive CPD (89/106/EEEC). Skladno s temi spremembami pa so se pojavile prve neskladnosti in nejasnosti glede zahtev in pristopa k obdelavi vplivov na okolje v projektni dokumentaciji predvsem na nivoju PGD, v luči ZGO-1 in ZVO-1 ter relevantnih podzakonskih aktov (predvsem Pravilnika o projektni in tehnični dokumentaciji). Problematika vplivov na okolje v projektni dokumentaciji je v prispevku obdelana le na enem segmentu (odpadki), velja pa generalno za vse segmente varovanja okolja.

1. VELJAVNA IN RELEVANTNA ZAKONODAJA

1.1 Zakoni

- Zakon o graditvi objektov (UL RS, št. 110/02, 41/04-ZVO-1, 47/04, 102/04-ZGO-1-UPB1)
- Zakon o varstvu okolja (UL RS, št. 41/04)
- Zakon o urejanju prostora (UL RS, št. 110/02, 8/03)
- Zakon o vodah (UL RS, št. 67/02, 41/04-ZVO-1)

1.2 Podzakonski predpisi

- Pravilnik o projektni in tehnični dokumentaciji (UL RS, št. 66/04)
- Pravilnik o obliki in vsebini dokazila o zanesljivosti objekta (UL RS, št. 91/03)
- Pravilnik o vrstah zahtevnih, manj zahtevnih in enostavnih objektov, pogojih za gradnjo enostavnih objektov brez gradbenega dovoljenja in o vrstah del, ki so v zvezi z objekti in pripadajočimi zemljišči (UL RS, št. 114/03)
- Uredbo o ukrepih za zmanjšanje tveganja za okolje zaradi večjih nesreč z nevarnimi kemikalijami (UL RS, št. 46/02)
- Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje (UL RS, št. 66/96, spremembe in dopolnitve 12/00, 83/02)
- Uredba o uvedbi in uporabi enotne klasifikacije vrst objektov in o določitvi objektov državne pomena (UL RS, št. 33/03)
- Uredba o vrsti dejavnosti in naprav, ki lahko povzročajo onesnaževanje okolja večjega obsega (UL RS, št. 97/04)
- Navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje (UL RS, št. 70/96)

- Pravilnik o ravnanju z odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih (UL RS, št. 3/03, 50/04)
- Pravilnik o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest (UL RS, št. 105/00)
- Pravilnik o pogojih, pod katerimi se lahko pri rekonstrukciji ali odstranitvi objektov in pri vzdrževalnih delih na objektih, instalacijah ali napravah odstranjujejo materiali, ki vsebujejo azbest (UL RS, št. 72/01)
- Pravilnik o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (UL RS, št.3/03)

1.3 Prenehanje veljavnosti

- Zakon o varstvu okolja (UL RS, št. 32/93 in 1/96, 44/95-odl.US, 9/99-odl.US, 56/99-Zakon o ohranjanju narave, 22/00-Zakon o javnih službah, 82/01-odl.US, 85/01-odl.US, 67/02-Zakon o vodah) - Prenehala veljavnost dne 07.05.2004 (uveljavitev novega ZVO-1 v UL RS, št. 41/04)
- Odredba o pogojih za pridobitev in o načinu pridobitve pooblastila za izdelavo poročil o vplivih na okolje (UL RS, št. 70/96) - Prenehala veljavnost dne 07.05.2004 (uveljavitev novega ZVO-1 v UL RS, št. 41/04)
- Zakon o vodah (UL RS, št. 38/81, 29/86, 32/89, 42/89, 15/91-I, 3/91, Odl.US: U-I-30/89-18, 32/1993, 29/95, 52/00, 2/01, Odl.US: U-I-319/96-25) - Prenehala veljavnost dne 10.08.2002 (uveljavitev novega - UL RS, št. 67/02)

2. OBJEKTI, ZA KATERE JE POTREBNA PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE

2.1 Splošno

Skladno s 50. čl. ZVO-1 je pred začetkom izvajanja posega, ki lahko pomembno vpliva na okolje, treba izvesti **postopek presoje njegovih vplivov na okolje** in pridobiti **okoljevarstveno soglasje** ministrstva, za katerega je treba zaprositi z vlogo (57 čl. ZVO-1). Do uveljavitve novega predpisa za te posege še velja Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje.

Nosilec posega lahko, skladno z 52. čl. ZVO-1, pred začetkom postopka presoje vplivov na okolje od ministrstva zahteva informacijo o obsegu in vsebini poročila o vplivih izvedbe nameravanega posega na okolje. Za pridobitev te informacije mora predložiti **idejno zasnovo** nameravanega posega po predpisih o graditvi objektov, če gre za gradnjo, ali podatke o njegovi namembnosti in bistvenih značilnostih, če ne gre za gradnjo. Ministrstvo to dokumentacijo posreduje ministrstvu in drugim organizacijam, ki so glede na nameravani poseg pristojne za posamezne zadeve varstva okolja ali varstvo ali rabo naravnih dobrin ali varstvo kulturne dediščine, da se izrečejo o tem, katere podatke naj vsebuje poročilo o vplivih na okolje, da bodo lahko dale mnenje o vplivih nameravanega posega na okolje s stališča svoje pristojnosti. Ministrstva in organizacije se morajo v 15 dneh izreči o podatkih, sicer se šteje, da predlogov za podatke, ki naj jih vsebuje poročilo o vplivih na okolje, nimajo.

Če je nameravani poseg gradnja po predpisih o graditvi objektov, se štejejo:

- projekt nameravanega posega v okolje,
- **poročilo o vplivih** izvedbe nameravanega posega **na okolje** in
- revizija tega poročila

kot podlaga za izdelavo projektne dokumentacije (53. čl. ZVO-1). Po 194. čl. ZVO-1 je projekt nameravanega posega v okolje, iz 53.čl. ZVO-1, idejna zasnova. Torej je poročilo o

vplivih na okolje treba izdelati že na ravni **idejne zasnove** in je skupaj z le-to ter ostalimi projektnimi pogoji podlaga za izdelavo projektne dokumentacije (PGD, PZI). Stari ZVO (55. čl., 3. odstavek) je navajal, da je poročilo o vplivih na okolje sestavni del projekta za pridobitev dovoljenja za poseg v okolje, torej je narekoval izdelavo poročila o vplivih na okolje na osnovi PGD, ki za razliko od idejne zasnove, vsebuje bistveno več podatkov o samem posegu. Idejna zasnova je namreč po definiciji 35. čl. ZGO-1 le »skica in opis bistvenih značilnosti nameravane gradnje«.

2.2 Objekti, ki so vir večjega tveganja

Podoben problem se pojavlja pri gradnji objektov, ki, skladno z Uredbo o ukrepih za zmanjšanje tveganja za okolje zaradi večjih nesreč z nevarnimi kemikalijami, predstavljajo t.i. **vir večjega tveganja**. Za tovrstne posege je, skladno z 20. čl. te uredbe, treba izdelati Predhodno varnostno poročilo v okviru poročila o vplivih na okolje.

Za izdelavo predhodnega varnostnega poročila za vir večjega tveganja pa je nujno potrebna podlaga na nivoju projekta za izvedbo ali vsaj projekta za gradbeno dovoljenje. Za predhodna varnostna poročila je treba za opredelitev začetnih dogodkov, ki lahko povzročijo večje nesreče, praviloma izdelati »Hazard and Operability Study« (HAZOP), za kar je pa treba detajlno poznati elemente in postopke obravnavanega projekta in nikakor ni dovolj le idejna zasnova.

2.3 Vplivno območje

Presoja vplivov na okolje se torej izvede na podlagi poročila o vplivih nameravanega posega na okolje (v nadaljnjem besedilu: poročilo o vplivih na okolje). Le-to mora vsebovati zlasti (54. čl ZVO-1):

- opis obstoječega stanja okolja, vključno z obstoječimi obremenitvami,
- opis nameravanega posega, vključno s podatki o njegovem namenu, kraju in velikosti,
- opis predvidenih ukrepov za preprečitev, zmanjšanje in, če je to mogoče, odpravo pomembnejših škodljivih vplivov na okolje,
- podatke, potrebne za ugotovitev in oceno glavnih vplivov nameravanega posega na okolje, ugotovitev ali oceno glavnih vplivov nameravanega posega na okolje in njihovo ovrednotenje,
- pregled najpomembnejših alternativ, ki jih je nosilec posega proučil, z navedbo razlogov za izbrano rešitev, zlasti glede vplivov na okolje,
- **opredelitev območja, na katerem nameravani poseg povzroča obremenitve okolja, ki lahko vplivajo na zdravje ali premoženje ljudi,**
- poljudni povzetek poročila, ki je razumljiv javnosti.

Dikcija pod 6. alinejo (zgoraj) 54. člena ZVO-1, to je »opredelitev območja, na katerem nameravani poseg povzroča obremenitve okolja, ki lahko vplivajo na zdravje ali premoženje ljudi«, je v bistvu definicija vplivnega območja. Enako dikcijo vplivnega območja je navajal tudi stari ZVO.

Opredelitev vplivnega območja, na katerem nameravani poseg povzroča obremenitve okolja, obravnavata tudi ZGO-1 in Pravilnik o projektni in tehnični dokumentaciji.

Po definiciji iz ZGO-1 (2. čl., tč. 5.7) je vplivno območje objekta »**tridimenzionalni prostor ob, nad in pod načrtovanim objektom, v katerem je ob upoštevanju gradbenih**

predpisov in pogojev za gradnjo predvidena dopustna emisija snovi ali energije iz objekta v okolje in drugi vplivi objekta na okolico«.

Pravilnik o projektni in tehnični dokumentaciji (17.čl. 3.odstavek) nadalje narekuje, da mora projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja v zbirnem projektnem poročilu vodilne mape vsebovati opis prikazanega vplivnega območja, ne glede na to, ali je za poseg potrebna presoja vplivov na okolje ali ne. Opis prikazanega **vplivnega območja** mora vsebovati:

- navedbo pričakovanih vplivov, ki jih bo nameravana gradnja povzročila v času gradnje oziroma izvajanja del ter ko bo objekt v uporabi oziroma obratovanju,
- opis obstoječega stanja okolice, pri čemer se lahko uporabijo tudi rezultati že opravljenih meritev,
- opis in oceno posameznih pričakovanih vplivov nameravane gradnje na okolico in
- **opis, kako so bili ukrepi za preprečitev oziroma zmanjšanje pričakovanih vplivov na okolico upoštevani v posameznih načrtih projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja.**

Vplivno območje se določi na podlagi pričakovanih vplivov na okolico in ga je, skladno z 19. čl. Pravilnika o projektni in tehnični dokumentaciji, poleg opisa, potrebno tudi grafično prikazati posebej za čas gradnje oziroma izvajanja del in čas obratovanja (19. čl. Pravilnika o projektni in tehnični dokumentaciji).

V grafičnem prikazu vplivnega območja mora biti **prikaz vsake vrste vpliva** jasno ločen od drugih vplivov, prikazano pa mora biti tudi **skupno vplivno območje** vseh prikazanih pričakovanih vplivov. Iz grafičnega prikaza vplivnega območja mora biti nesporno razvidno, na katere nepremičnine pričakovani vpliv nameravane gradnje sega. Grafični prikaz vplivnega območja se izdelava na geodetskem načrtu ali, če gre za odstranitev objekta, njegovo rekonstrukcijo ali gradnjo enostavnega objekta, tudi na potrjenem izrisu iz katastrskega načrta.

Pričakovani vplivi na okolico se, skladno s Pravilnikom o projektni in tehnični dokumentaciji, določijo glede na lastnosti nameravane gradnje ob upoštevanju gradbenih in drugih predpisov ter pogojev za gradnjo, predvideno dopustno emisijo snovi ali energije iz objekta v okolico in druge vplive objekta na sosednje nepremičnine ter na zdravje ljudi, ki se v njih nahajajo. Posebej je treba prikazati zlasti pričakovane vplive na izpolnjenost bistvenih zahtev nepremičnin v okolici nameravane gradnje, to je:

- vplive na njihovo mehansko odpornost in stabilnost,
- vplive na njihovo varnost pred požarom,
- vplive na njihovo higiensko in zdravstveno zaščito in varstvo okolice,
- vplive na njihovo varnost pri uporabi,
- njihovo zaščito pred hrupom in
- varčevanje z energijo in ohranjanje toplote v njih.

Definicije vplivnega območja se torej v ZVO-1, ZGO-1 in Pravilniku o projektni in tehnični dokumentaciji ne ujemajo in so v vsakem predpisu definirane v drugačnem obsegu.

2.4 Obvezni elaborati po Pravilniku o projektni in tehnični dokumentaciji

Kot obvezni elaborati v PGD, v katerih so vplivi določenega objekta na okolico opisani, se po 52. čl. Pravilnika o projektni in tehnični dokumentaciji štejejo:

- poročilo o vplivih na okolje na podlagi Navodila o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje (UL RS, št. 70/96);
- študija požarne varnosti na podlagi Pravilnika o študiji požarne varnosti (UL RS, št. 13/98 in 72/01);
- strokovna ocena obremenitve okolja s hrupom na podlagi Uredbe o hrupu v naravnem in življenjskem okolju (UL RS, št. 45/95 in 66/96);
- načrt gospodarjenja z gradbenimi odpadki na podlagi Pravilnika o ravnanju z odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih (UL RS, št. 3/03 in 50/04);
- strokovna ocena obremenitve okolja zaradi sevanja kot posledice uporabe ali obratovanja vira sevanja na podlagi Uredbe o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju (UL RS, št. 70/96);
- strokovna ocena emisije snovi v zrak ter predvidenih ukrepov za njeno zmanjšanje na podlagi Uredbe o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja (UL RS, št. 73/94 in 109/01).

Ali to pomeni, da je poleg poročila o vplivih na okolje treba spisati še posamezne strokovne ocene? Pravilnik o projektni in tehnični dokumentaciji namreč ne navaja eksplicitno, da v primeru, da je za poseg potrebna presoja vplivov na okolje in s tem poročilo o vplivih na okolje, ni potrebna izdelava še dodatnih strokovnih ocen.

2.5 Sledenje okoljevarstvenih ukrepov v projektni dokumentaciji

V postopku izdaje gradbenega dovoljenja je po 68.čl. starega ZGO moral investitor oziroma izvajalec za objekt, za katerega je bila skladno z zakonom izvedena presoja vplivov na okolje in izdano okoljevarstveno soglasje, na dan tehničnega pregleda predložiti komisiji tudi dokazilo o skladnosti izvedenih del s sestavinami projekta, ki so bile predmet presoje vplivov na okolje. Po novem ZGO-1 tovrstno dokazilo o skladnosti ni več potrebno, temveč je kot edini dokument, ki govori o upoštevanju okoljevarstvenih ukrepov, treba zahtevi za izdajo uporabnega dovoljenja priložiti le dokazilo o zanesljivosti objekta (89. čl. ZGO-1). Podrobnejšo vsebino tega dokumenta obravnava Pravilnik o obliki in vsebini dokazila o zanesljivosti objekta, ki na tretji strani Priloge 1 (Izjava o zanesljivosti objekta) pod tč. 4 z enim samim stavkom garantira, da so bili pri gradnji upoštevani predpisani ukrepi s katerimi bodo preprečeni oziroma na najmanjšo mero omejeni vplivi, ki jih utegne povzročiti objekt v svoji okolici.

Ob tem se pojavlja vprašanje, kako upravne enote, ki ta postopek vodijo, dejansko preverjajo skladnost PGD/PZI z okoljevarstvenimi ukrepi na podlagi enega samega stavka v Izjavi o zanesljivosti objekta, predvsem pa, kako na tehničnem pregledu oz. pred izdajo uporabnega dovoljenja preverjajo to skladnost, glede na to, da je njihova strokovna usposobljenost za področje varstva okolja vprašljiva.

3. OBJEKTI ZA KATERE PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE NI POTREBNA

Za posege oziroma objekte, za katere skladno s starim ZVO presoja vplivov na okolje ni bila potrebna, je bila potrebna izdelava strokovne ocene vplivov na okolje (kot je bilo določeno v nekaterih podzakonskih predpisih), katere vsebina natančno ni bila določena, oziroma je bila izbira obdelanih segmentov okolja prepuščena strokovnjakom s področja varstva okolja. Z dnem uveljavitve novega ZVO-1 (193. čl.) so v predpisih, izdanih na podlagi 27. in 30. člena ZVO, prenehale veljati določbe, ki se nanašajo na obveznost investitorja, da v zahtevi za dovoljenje za gradnjo po predpisih o graditvi objektov pri napravah in objektih, za katere ni

treba izvesti presoje vplivov na okolje po določbah ZVO, posreduje zgolj strokovno oceno o izpolnjevanju pogojev glede emisij ali ravnanja z odpadki.

193. čl. ZVO-1, ki ukinja strokovne ocene, tako prihaja v konflikt s prej omenjenim 52. čl. Pravilnika o projektni in tehnični dokumentaciji, ki definira obvezne elaborate v PGD kot strokovne ocene. Če še enkrat povzamemo, je po citiranem členu obvezna strokovna ocena obremenitve okolja s hrupom, emisije snovi v zrak in strokovna ocena obremenitve okolja zaradi sevanja kot posledica uporabe ali obratovanja vira sevanja. Tako so poleg naštetega z vidika vplivov na okolje popolnoma izpuščeni nekateri segmenti okolja, kot npr. odpadki ali varstvo tal in voda ter nenazadnje varstvo naravnih in kulturnih vrednot.

Vzporednice strokovni oceni vpliva odpadkov na okolje pri gradnji objektov bi morda lahko vlekli z **načrtom gospodarjenja z gradbenimi odpadki**. Ne glede na to, ali gre za objekte, za katere je presoja vplivov na okolje potrebna ali ne, 52. čl. Pravilnika o projektni in tehnični dokumentaciji definira kot obvezen elaborat tudi načrt gospodarjenja z gradbenimi odpadki na podlagi Pravilnika o ravnanju z odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih. Skladno s 6. členom tega pravilnika mora investitor, ki namerava odstraniti objekt, k projektu za pridobitev gradbenega dovoljenja priložiti načrt gospodarjenja z gradbenimi odpadki, če iz projektne dokumentacije odstranitve objekta sledi, da je površina tlorisa zunanega oboda objekta večja od 100 m². Načrt gospodarjenja z gradbenimi odpadki mora glede na vrsto in količino gradbenih odpadkov vsebovati vse podatke o:

- odstranjevanju nevarnih gradbenih odpadkov pred rušenjem objekta,
- ločenem zbiranju gradbenih odpadkov, predvsem nevarnih, na samem gradbišču,
- predelavi gradbenih odpadkov na kraju nastanka,
- ravnanju z zemeljskim izkopom, predvsem onesnaženim,
- količinah in vrstah gradbenih odpadkov, ki jih je treba oddati v predelavo ali odstranjevanje,
- predvidenih načinih predelave in odstranjevanja gradbenih odpadkov.

4. ZAKLJUČEK

Neusklajenost posameznih predpisov torej vnaša zmedo v razumevanje zahtev in soodvisnost gradbene in okoljske zakonodaje, dodatne probleme povzroča tudi neusklajenost okoljske in rudarske zakonodaje. Vse te neusklajenosti pa v nemalo primerih povzročajo zakasnitev postopka in zapletenost pridobivanja gradbenega dovoljenja, prevsem zaradi različnih možnih interpretacij zakonodaje, tako s strani projektantov, kot tudi investitorjev, predvsem pa s strani upravnih organov, ki izdajajo posamezna dovoljenja.